

YRKESORGANISASJONENES
SENTRALFORBUND

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
Akersgt. 40
0030 Oslo

FINANSDEPARTEMENTET	
10. AUG. 2005	
Saksnr.	OS 12213-60
Arkivnr.	412.24

Deres ref.:
05/2213 FM cw

Vår ref.:
600/512/05 BTS

Dato:
8. august 2005

HØRING – NOU 2005:15 OBLIGATORISK TJENESTEPENSJON

Innledning

YS viser til Banklovkomisjonens utredning med forslag om lov om obligatorisk tjenstepensjon. Etter vår mening vil loven kunne sikre at flest mulig arbeidstakere som i dag ikke er omfattet av en tjenstepensjonsordning nå vil bli omfattet. Den foreslåtte ordningen har etter vår mening imidlertid preg av å ha lagt seg på et minimumsnivå for arbeidstakerne samtidig som hensynet til kostnadene for arbeidsgiver har vært meget fremtredende.

Hensynet til kostnadssiden for de bedrifter som nå blir lovpålagt å innføre tjenstepensjonsordning er selvsagt av stor betydning, men når man står ved et så viktig pensjonspolitisk veiskille, burde man etter YS' oppfatning kunne ha lagt ambisjonsnivået noe høyere enn det kommisjonen gjør. YS tenker særlig på mulighetene for å oppnå et pensjonsnivå tilsvarende det man har i offentlig sektor og i deler av private virksomhet i dag, tilsvarende 65-70 prosent av tidligere lønn.

Ett viktig hinder for ikke å kunne gå lenger nå er kravet om at obligatorisk tjenstepensjon skal bygge på eksisterende ordninger for ytelses- og innskuddspensjon. YS har støttet dette kravet særlig fordi dette har vært nødvendig for å få til en mest mulig smidig innføring av en tjenstepensjon for de 500-600.000 arbeidstakere uten slik ordning i privat sektor.

Grunnlaget er imidlertid lagt til rette for at ordningene kan utvides med muligheter for medlemsinnskudd og løsninger som inkluderer ytelser ved uførhet og etterlattepensjon.

I den forbindelse bør departementet vurdere mulighetene for skattemessige eller andre virkemidler for å stimulere til at ordninger der supplerende medlemsinnskudd blir en naturlig del, der arbeidsgiver av økonomiske årsaker må begrense sin andel, uten at dette får karakter av et obligatorisk innskudd. Fradragsrett for innbetalt medlemsinnskudd, på linje med ordningen for bl.a. offentlig ansatte, ville være et egnet virkemiddel som bør vurderes. På den måten vil det også legges til rette for at partene i arbeidslivet både lokalt og sentralt reelt blir mer involvert i pensjonsspørsmål, og slik at dette etter hvert kan bli en del av avtaleforholdene mellom partene.

Besøksadresse:

Brugt. 19

Postadresse:

Postboks 9232

Gronland

0134 Oslo

Org. nr.:

971 454 431

Telefon:

21 01 36 00

Telefaks:

21 01 37 20 ■

Hovedprinsipper for et nytt pensjonssystem

YS legger til grunn følgende hovedprinsipper for fremtidens pensjonsordninger i Norge:

- Det samlede pensjonssystem skal sikre det økonomiske grunnlaget i alderdommen. Det betyr blant annet at ytelsene fra Folketrygden og supplerende tjenestepensjoner skal stå i et reelt forhold til den yrkesaktive inntekten.
- Pensjonssystemene, og de offentlige velferdsordningene for øvrig, skal understøtte arbeidslinjen på en god måte, men slik at de med et langt yrkesliv bak seg kan gå av på en verdig måte fra 62 år
- Pensjonsordningen må være kjønnsnøytrale
- Pensjonsordningene må utformes slik at de gir den nødvendige fleksibilitet i arbeidslivet med muligheten for skifte av arbeidsgiver mellom offentlig og privat sektor, og omvendt, og mellom arbeidsgivere innenfor privat sektor, uten tap av pensjonsrettigheter
- Pensjonsrettigheter i forbindelse med omsorgs- og deltidsarbeid må ivaretas både i Folketrygden og i tjenestepensjonsordningene
- Pensjonsordninger bør inngå som en del av fremtidens tarifforhandlingene. Dette gjelder spesielt i privat sektor der 500- 600.000 arbeidstakere står uten tilfredsstillende ordninger.
- Nivået i tjenestepensjonsordningene i offentlig og privat sektor må ikke svekkes.

Formålsparagraf

YS mener at formålet med loven ikke kommer klart frem i lovteksten og vi foreslår derfor en formålsparagraf. Denne bør inneholde bakgrunn om hvorfor loven eksisterer og at loven ikke er ment som en standard for foretak som allerede har tjenestepensjonsordninger. Dette kommer klart frem i utredningen, men gjenspeiles ikke i lovteksten. YS frykter at med et fravær av en formålsparagraf vil mange arbeidsgivere oppleve lov om obligatorisk tjenestepensjon som en norm og vil dermed kunne bevege seg ned mot de minstekrav som loven stiller. Dette er ikke hensikten med loven og formålet bør derfor komme tydelig frem i selve lovteksten.

Bedre samsvar mellom eksisterende og nytt lovverk

YS er usikker på hvordan deler av loven vil ha betydning for praktiseringen av lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon.

Den første usikkerheten er knyttet til forliket mellom partiene på stortinget og forskriftene til lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon. For lov om obligatorisk tjenestepensjon er det en forutsetning at beregningen av pensjonsgrunnlaget skal være for all lønn i intervallet mellom 1G og 12G. I forskriftene for lovene om innskuddspensjon og foretakspensjon skal beregningen

gjøres for inntekt mellom 2G og 12G. Etter YS` oppfatning bør reglene for beregning av pensjonsgrunnlaget være det samme i de tre lovene. YS oppfordrer på denne bakgrunn til at forskriftene til lov om innskuddspensjon og lov om foretakspensjon endres slik at det gjøres innskudd/premieinnbetaling i hele intervallet mellom 1G og 2G.

Premiefritak ved uførhet

I forslaget til lov om obligatorisk tjenestepensjon blir det stilt krav til å tegne forsikring om premiefritak ved uførhet jfr. forslagets § 3. Et lignende krav gjelder ikke i verken lov om innskuddspensjon eller i lov om foretakspensjon. I utredningen understrekes det at forslaget har sin bakgrunn i et ønske om å lage sikringsregler som gjør at personer som av ulike grunner blir uføretrygdete etter en periode i arbeidslivet ikke skal bli straffet for dette ved overgang til alderspensjon.

Dette er et syn YS deler, men er av den oppfatning at den samme argumentasjonen må kunne gjøres gjeldende for alle som er omfattet av tjenestepensjonsordninger. YS foreslår på denne bakgrunn at kravet om forsikring for premiefritak ved uførhet tas ut av lov om obligatorisk tjenestepensjon og inntas i lov om innskuddspensjon og lov om foretakspensjon. Dette vil sikre alle nåværende og fremtidige medlemmer av tjenestepensjonsordninger den sikringen som forslaget til lov om obligatoriske tjenestepensjon ønsker å sikre.

For å kompensere arbeidsgiverne for denne kostnadsøkningen bør det vurderes f eks å unnta denne del av premien for arbeidsgiveravgift. Dette vil bety mye for de bedrifter som allerede har pensjonsordninger uten premiefritak.

Usikkerhet omkring sammenligning av pensjonsnivåer

Som arbeidstakerorganisasjon vil YS primært fokusere på nivået på ordningene som foreslås. I Lov om innskuddspensjon er dette langt på vei avgjort ved at innskuddenes størrelse er bestemt i pensjonsplanen, selv om det endelige nivået i stor grad vil avhenge av realavkastningen på de innskutte midler. YS har i første rekke sett på sammenligningen mellom nivået på innskuddsbaserte og ytelsesbaserte ordninger, og dette er et område som etter vår oppfatning er forbundet med mye usikkerhet og mange løse tråder.

YS registrerer at Banklovkommisjonen på den ene side fastslår at det ikke er mulig "å fastsette minimumsstandarder basert på foretakets årlige tilskudd til pensjonsordningen som skal være felles for ytelsesbaserte foretakspensjonsordninger og innskuddspensjonsordninger." På den annen side legger man til grunn at det er mulig å beregne og sammenligne kompensasjonsgraden i de to typer vidt forskjellige ordninger.

YS tar til etterretning at det vil være problematisk å beregne kostnadene ved ytelsesordninger og at disse vil variere til dels mye med forskjellige lønnstillegg fra år til år og med forskjellig alder. Etter YS` oppfatning er det ikke særlig enklere å beregne ytelsene fra en innskuddsbasert ordning. Kommisjonen har foretatt beregninger på grunnlag av høyst usikre tall for reallønnsutvikling og kapitalavkastning. Særlig kapitalavkastningen vil kunne variere betydelig når man har individuelle investeringsvalg for den innskutte kapital. Hva skjer om det viser seg at

kapitalen gir vesentlig bedre avkastning enn man har beregnet? Skal man da gjøre endringer i ytelsesordningene?

Etter YS` oppfatning må det være enklere å regulere og sammenligne kostnadene ved ordningene, d.v.s. at ytelsesordningene må "over tid" ha tilsvarende kostnader som minimumsordningen for innkuddspensjonsordningen. Denne sammenligningen må da selvsagt baseres på arbeidsgivers tilskudd. YS mener det vil mulig å utarbeide statistiske standardmodeller med like parametere for reallønnsvekst, utbetalingsperiode og administrasjonskostnad på den ene side og for ulike alternativer for realavkastning på innkuddspensjonen på den annen side, og på dette grunnlag lage en gjennomsnittsbetraktning over flere år som er minst like presis som de beregninger kommisjonen har lagt til grunn.

Nivå, særlig for lavtlønnede

De pensjonsnivåer som fastsettes i lovutkastet er etter YS` oppfatning lave, 9, 7 og 5 prosent avhengig av utbetalingstid med 40 års tjenestetid. Det virker lavt, men vi antar at det bygger på korrekte beregninger av hva innkuddsordningen vil gi. Tallene illustrerer viktigheten av å etablere ordninger med medlemsinnskudd der arbeidsgiverne holder seg til eller i nærheten av minimumsløsningene.

For YS er det ikke klart hvordan kommisjonen tenker seg ytelsesordninger for lavlønnsgruppene. Mange arbeidstakere tjener mindre enn 4G (240.000 kroner). En ordning som tilfredsstiller kravene i lovens § 4 vil, så vidt vi kan forstå, gi dårligere ytelse enn innkuddsordninger for de som tjener mindre enn 4G. Med en dekning fra Folketrygden på 53 prosent ville en slik 62- prosent ordning tilfredsstille lovens krav fordi den ved 4G gir tilstrekkelig ytelse. I en bedrift med lavere lønnsnivå vil kompensasjonsgraden fra tjenstepensjonen bli lavere, men ordningen blir likevel ikke ulovlig.

Dersom vår forståelse av dette riktig, finner YS dette ikke tilfredsstillende.

Utvikling over tid – ansattes rettigheter

I utredningen på side 12 fremgår det at pensjonsordningene må oppfylle lovens krav ved tidspunkt for iverksetting av loven og senere ved etablering av ordninger. Dersom forutsetningene senere endres som følge av den økonomiske utvikling skal man imidlertid ikke måtte endre ordningen.

YS er ikke tilfreds med en slik løsning. Det bør vært en plikt til å gjennomgå pensjonsordningene med noen års mellomrom i relasjon til den økonomiske utvikling. De ansatte burde etter YS` oppfatning kunne kreve endringer i ordningen etter for eksempel 5 år dersom økonomiske forutsetninger gjør at en etablert ordning ikke lenger fyller lovens krav.

YS er særlig opptatt av at en del lavlønnsgrupper kan bli avspist med lite eller ingenting i ytelsesordninger. Dette kan avhjelpes ved at de ansattes gis en absolutt rett til å kreve at lovens minimumsordning etter § 3 innføres dersom de mener seg bedre tjent med det enn den ytelsesordning som gjelder i bedriften.

Ad. pkt 7.1.4 Offentlige foretak og arbeidsgivere

Staten, kommunene og statlige kommunale foretak er unntatt fra loven om obligatorisk tjenstepensjon, idet disse ikke er skattepliktige. Unntaket fremgår av utkastets § 1 (3): "Loven gjelder ikke foretak og arbeidstakere i foretak som har pensjonsordning i henhold til lov eller tariffavtale for offentlig og kommunalt ansatte arbeidstakere."

Plikten til å opprette pensjonsordning i henhold til Pensjonslovene gjelder foretak som ikke har pensjonsordning. YS vil likevel uttrykke uro for at man på sikt vil kunne få en forringelse av eksisterende tjenstepensjonsordninger, især for de statlige og kommunaleide foretak som ikke er unntatt fra skatteplikt, men som har tjenstepensjonsordning hvor Overføringsavtalen gjelder. YS vil derfor understreke at det bør inntas i lovteksten en tilføyelse for å sikre at alle virksomheter som i dag har slik tjenstepensjonsordning og som kan stå tilsluttet Overføringsavtalen, omfattes av unntaket.

Kontroll og tilsyn

Det vil etter YS' oppfatning bli en krevende oppgave å påse at loven blir fulgt i praksis. Lov om obligatorisk tjenstepensjon vil utgjøre en ny materie for mange bedrifter (ca. 200 000) og mange av disse vil være uvante med å forholde seg til pensjonsordninger for sine ansatte. Kredittilsynet foreslår gitt tilsynsoppgaven med obligatorisk tjenstepensjon. Tilsynet har allerede i dag oppgaven med å føre tilsyn av de eksisterende pensjonslovene.

YS antar at Kredittilsynet kan ha begrenset pensjonsfaglig erfaring med det nærings- og bedriftslivet disse 200.000 bedriftene representerer, og kan dermed være lite tilpasset flere av de oppgaver en her står overfor med den nye pensjonsordningen. Dette vil kreve nye ressurser særlig på kontrolliden, men også trolig på oppbygging av ny kompetanse. YS forutsetter at tilsynet får de nødvendige ressurser slik at disse oppgavene kan bli reelt ivaretatt.

YS slutter seg til de øvrige krav om kontroll og rapportering.

Reelle sanksjonsmuligheter

Virksomheter som forsøker å trenere innføringen av de obligatoriske ordningene må etter YS' oppfatning møtes med reelle sanksjoner. Det blir derfor viktig med en effektiv kontroll knyttet til bestemmelsen om at alle foretak som er skattepliktige til Norge etter skatteloven, skal ha plikt til å opprette tjenstepensjonsordning for sine ansatte dersom foretaket har fast driftssted her. Dette kan etter YS' oppfatning særlig berøre spørsmål om de uønskede forholdene i arbeidslivet knyttet til sosial dumping.

Twister knyttet til praktiseringen av minstekravene kan også bli krevende. En styrking av Kredittilsynets rolle vil her være aktuelt, for eksempel ved en egen tvistenemd, slik en har ved tolkning av tariffavtaler.

Felles innkjøpsordning

Det åpnes i forslaget for felles innkjøpsordninger som et tiltak for å etablere samarbeid mellom bedrifter. Disse kan enten bygge på selvstendige eller felles ordninger. YS støtter dette forslaget, og viser samtidig til at Stortinget i innstillingen

av behandlingen av forsikringsvirksomhetsloven ber om at det åpnes for felles pensjonskasser.

Det er uten tvil lite rasjonelt av små bedrifter å opptre som enkeltkunder i pensjonsmarkedet. Det må derfor tilrettelegges for felles pensjonsordninger med opplegg for mer standardiserte og rasjonelle pensjonsprodukter som tilfredsstiller et moderne arbeidsliv. Krav til mulighet for bytte av jobb uten tap av rettigheter og kjønns- og aldersnøytrale premier vil være viktige elementer i et slikt produktkonsept.

Reell innflytelse fra partene i arbeidslovet

Etter YS' oppfatning er det viktig at partene i arbeidslivet blir sikret innflytelse og medbestemmelse i en løpende oppfølging og evaluering av reformen.

Styringsgrupper er viktige i denne sammenheng. Tjenestepensjon må bli forhandlingstema sentralt og lokalt, slik at disse hensynene til medbestemmelse og innflytelse ivaretas på best mulig måte. Standardisering, samordning, administrasjon og kapitalforvaltning er sentrale tema i denne sammenheng.

Tillitsvalgte, gjennom deres organisasjoner, må ha rett til innsyn i forsikringsavtaler for å kontrollere at disse er i henhold til minstekravene. Dette vil også kunne forhindre unødige og ressurskrevende klagesaker til Kredittilsynet.

Med hilsen

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

Tore Eugen Kvalheim
1. nestleder

Bjørn Tore Stølen
sjeføkonom